https://doi.org/10.32849/2409-9201.2026.26.51

УДК 347.19 UDC

СИСТЕМА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПРИВАТНОГО ПРАВА В РУСЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТА РЕКОДИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Алла ЗЕЛІСКО

доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

THE SYSTEM OF PRIVATE-LAW LEGAL ENTITIES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION AND RECODIFICATION PROCESSES

Alla ZELISKO

Doctor of Law Sciences, Professor,
Senior Researcher

Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine (Kyiv)

https://orcid.org/0000-0002-1899-407X

Стаття присвячена питанням щодо системи юридичних осіб приватного права. Така система має тенденцію до зміни в результаті процесів глобалізації та євроінтеграції. Додатковим чинником, який впливає на зміну системи юридичних осіб в Україні є процес рекодифікації. Автором наголошується на потребі єдності та послідовності процесів трансформації системи юридичних осіб. Такий підхід забезпечується потребою системної зміни великої кількості нормативних актів України, які передбачають спеціальні форми суб'єктів підприємництва – юридичних осіб.

У статті розглядається основний вектор зміни системи юридичних осіб приватного права: заміна системи підприємств на систему юридичних осіб, передбачену у Цивільному кодексі України. Підкреслено, що до переліку підприємств, які підлягають реформуванню у форми юридичних осіб приватного права не включені усі їх види, які передбачені спеціальними нормативними актами. Тому обґрунтовано потребу системних змін, які побудовані на врахуванні усіх спеціальних видів підприємств. Акцентовано увагу на тому, що не усі форми юридичних осіб є передбачені у Цивільному кодексі України, однак вони регулюються спеціальним законодавством. Такі юридичні

This article addresses issues related to the system of legal entities under private law. This system is undergoing changes as a result of globalization and European integration. An additional factor influencing the transformation of the legal entity system in Ukraine is the recodification process. The author emphasizes the need for unity and consistency in the processes of transforming the system of legal entities. This approach is driven by the need for systematic changes to a large number of Ukrainian regulations that provide for special forms of business entities – legal entities.

This article examines the main direction of change in the system of private-law legal entities: the replacement of the enterprise system with the system of legal entities provided for in the Civil Code of Ukraine. It is emphasized that the list of enterprises subject to reform into private-law legal entities does not include all types of enterprises provided for by special regulatory acts. Therefore, the need for systemic changes that take into account all special types of enterprises is justified. Attention is drawn to the fact that not all forms of legal entities are provided for in the Civil Code of Ukraine, yet they are regulated by special legislation. Such legal entities are structured as companies but are not included in the exhaustive list of

особи є товариствами за своїм устроєм, однак не включені у вичерпний перелік організаційно-правових форм підприємницьких товариств. Обґрунтовано, що досвід європейських держав свідчить про те, що є тенденція до створення нових спеціальних форм юридичних осіб, адаптованих під потреби сучасного ринку.

Метою статті є формування основних напрямів реформування системи юридичних осіб у приватному праві України, зокрема: системний підхід щодо реформування системи юридичних осіб; алгоритму щодо подальшої ролі окремих спеціальних форм юридичних осіб, які не включені у закритий перелік організаційно-правових форм підприємницьких товариств; врахування сучасних європейських тенденцій щодо форм юридичних осіб.

Методологія. Дослідження побудоване на комплексі сучасних наукових загальних та спеціальних методів. Логіко-структурні та системно-структурні методи, поєднані із методами аналізу та синтезу дозволити сформувати логіко-послідовні зв'язки між структурними елементами системи юридичних осіб приватного права. Компаративістика стала основою для вивчення іноземного досвіду щодо змін у системі юридичних осіб приватного права. Формально-юридичний метод дозволив системно тлумачити чинне законодавства України. Діалектичний метод став основою розкриття проблем законодавчих положень щодо системи юридичних осіб.

Результати: Сформовано основні напрями послідовних змін у системі юридичних осіб приватного права: 1) включення у сферу змін згідно із системою юридичних осіб, установлених в ЦК України усіх спеціальних видів підприємств, що передбачені окремими спеціальними нормативними актами; 2) вирішення питання щодо тих форм юридичних осіб, які не включені в систему підприємницьких товариств без кардинальної зміни їх правових характеристик; 3) врахування існуючих новітніх тенденцій у законодавстві європейських

organizational and legal forms of business entities. It is argued that the experience of European countries indicates a trend toward creating new special forms of legal entities adapted to the needs of the modern market.

The purpose of this article is to outline the main directions for reforming the system of legal entities under Ukrainian private law, specifically: a systematic approach to reforming the system of legal entities; an algorithm for determining the future role of certain special forms of legal entities that are not included in the closed list of organizational and legal forms of business entities; and consideration of current European trends regarding forms of legal entities.

Methodology. The study is based on a combination of modern general and specialized scientific methods. Logical-structural and systemic-structural methods, combined with methods of analysis and synthesis, allow for the establishment of logical and sequential connections between the structural elements of the system of legal entities under private law. Comparative law served as the basis for studying foreign experience regarding changes in the system of private law legal entities. The formal-legal method allowed for a systematic interpretation of the current legislation of Ukraine. The dialectical method served as the basis for revealing the problems of legislative provisions regarding the system of legal entities.

Results: The main directions for systematic changes in the system of private-law legal entities have been identified: 1) inclusion within the scope of changes, in accordance with the system of legal entities established in the Civil Code of Ukraine, of all special types of enterprises provided for by separate special regulatory acts; 2) resolution of the issue regarding those forms of legal entities that are not included in the system of business entities without a fundamental change in their legal characteristics; 3) consideration of the latest trends in the legislation of European countries, which are oriented toward the possibility of adapting specific

держав, які зорієнтовані на можливість адаптації окремих організаційно-правових форм юридичних осіб під сучасні потреби ринку та політики держави.

Ключові слова: юридична особа, організаційно-правова форма юридичної особи, товариство, євроінтеграція, приватне право.

organizational and legal forms of legal entities to the current needs of the market and state policy.

Keywords: legal entity, organizational and legal form of a legal entity, company, European integration, private law.

Постановка наукової проблеми. Обраний Україною із набуттям незалежності напрям розвитку ринкової економіки, визначає пріоритет державної політики та законодавця на забезпеченні свободи підприємництва та соціальної його спрямованості. І в основі такого пріоритету, однозначно, знаходиться належне правове врегулювання базових правових конструкцій для такого підприємництва. Однією із базових такий конструкцій є, безумовно, юридична особа. Даний інститут цивільного права перебуває на піку трансформаційних процесів в силу здійснюваної рекодифікації Цивільного кодексу України, скасування Господарського кодексу України, активних євроадаптаційних процесів. Не вдаючись у дискусії щодо скасування Господарського кодексу України та приймаючи наявність потреби євроадаптаційних кроків, варто наголосити на потребі єдності та послідовності процесів трансформації системи юридичних осіб. Акцентування уваги саме на цьому аспекті одразу спонукає до висновку про максимальну масштабізацію цих процесів в силу специфіки розвитку законодавства України, яке сформувалось на численних спеціальних нормативних актах та підзаконних нормативних актах, які передбачають спеціальні види суб'єктів підприємництва із статусом юридичних осіб і, відповідно, спеціальне їх правове регулювання. Окрім того, на поверхні цих процесів знаходяться і питання концептуального теоретико-правового характеру, на кшталт підходів щодо розуміння організаційно-правової форми. Відповідно, питання системи юридичних осіб приватного права актуалізуються у черговий раз і є максимально затребувані у сучасній науці та правозастосуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основу доктринальних напрацювань у сфері регулювання юридичних осіб приватного права становлять дослідження таких провідних учених: В.І. Борисової, В.А. Васильєвої, О. М. Вінник, Ю. М. Жорнокуя, О. І. Зозуляк, І. М. Кучеренко, О. Р. Кібенко, Н. С. Кузнєцової, В. М. Кравчука, І. В. Лукач, В. М. Махінчука, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В.Д. Примака, В. С. Щербини, Ю.М. Юркевича, В. З. Янчук, В. Л. Яроцького та ін. Однак, система юридичних осіб приватного права має тенденцію до реформування та зміни під дією процесів глобалізації та євроінтеграції у світовому масштабі та детермінованої ними рекодифікації на рівні держави.

Метою статті є окреслення основних напрямів реформування системи юридичних осіб у приватному праві України та базових проблемних питань їх трансформації, зокрема: системного підходу у реформуванні системи юридичних осіб; виваженого алгоритму щодо подальшої ролі у системі юридичних осіб окремих їх спеціальних форм, які не «вписуються» у закритий перелік організаційно-правових форм; врахування сучасних європейських тенденцій щодо форм юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Існуючі тривалий час на терені вітчизняної науки та законотворчості рекодифікаційні процеси на початку 2025 року отримали свій прояв у прийнятті славнозвісного Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб». Основний фактор його «зірковості» полягає у тому, що саме ним було скасовано у серпні 2025 року Господарський кодекс України. Однак, вказаний нормативний акт має і глибинне підґрунтя та функціональне призначення – докорінно змінити існуючий у законодавчому та практичному просторі різноманітний масив підприємств і трансформувати їх у систему юридичних осіб, установлених Цивільним кодексом. Цілком очевидно, що таке масштабне завдання

розраховане на певний істотний строк, іменований перехідним періодом, триваючим три роки. Проте, норми вказаного Закону установлюють, так би мовити, «стартовий майданчик» для такої трансформації, окреслюючи в межах терміну «підприємство» ти різні форми підприємств, які не можуть більше створюватися, а існуючі ж повинні трансформуватися. Зокрема, згідно ч. 1 ст. 1 Закону підприємство - підприємство - юридична особа, яка на день введення в дію цього Закону зареєстрована в організаційно-правовій формі державного підприємства (державного комерційного підприємства, державного некомерційного підприємства, казенного підприємства), комунального підприємства (комунального комерційного підприємства, комунального некомерційного підприємства), спільного комунального підприємства, приватного підприємства, дочірнього підприємства, іноземного підприємства, підприємства об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки), підприємства споживчої кооперації [1]. Формулювання зазначеної норми свідчить, що законодавець у Законі визначив вичерпний перелік підприємств, які входять до тих, що підлягають трансформації. Варто зазначити, що такий підхід вбачається достатньо проблематичним для вітчизняних реалій. Загальновідомим є той факт, що вітчизняне законодавство відзначається певною специфікою – наявністю численних спеціальних нормативних актів у різних сферах суспільних відносин. врегульовуючи ту чи іншу сферу відносин у зазначених нормативних актах, законодавець, починаючи із 90-х років «практикував» установлення в них різних організаційно-правових форм підприємств, які, хоч і не мали суттєвих особливостей правового статусу, однак, для яких надавалися особливі режими пільгові, валютні, податкові, фінансові тощо. Враховуючи цю обставину, очевидно, що охопити у вигляді вичерпного переліку організаційно-правових підприємств усі із них, які існують у законодавстві України достатньо складно. Існують ризики втрати окремих із них. А така втрата означатиме, що окремі організаційно-правові форми підприємств можуть «випасти» з кола тих, що підлягатимуть трансформації впродовж перехідного періоду. І поверхневий аналіз спеціальних нормативних актів України свідчить, що такі юридичні особи наявні. Наприклад, норми Закону України «Про інноваційну діяльність» у ст. 1 містять термін «інноваційне підприємство» (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг [2]. Звичайно, що тут не йдеться про наявність якоїсь окремої організаційно-правової форми, однак, має місце спеціальний критерій щодо обсягу інноваційних продуктів чи продукції, що визначає певний особливий правовий режим такого підприємства. Варто зазначити, що у чинній редакції зазначеного спеціального Закону митних і податковий пільг безпосередньо не передбачається. А Митний кодекс України установлює звільнення від ввізного мита для енергозберігаючого обладнання, обладнання для відновлюваної енергетики, матеріалів та обладнання для альтернативної енергетики, нанотехнологічного виробництва (ст. 282 п. 14, 16). Зазначені товари звільняються від оподаткування митом за умови, що вони застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні [3]. Таким чином, спеціальні норми щодо митних пільг не прив'язані до статусу інноваційного підприємства. Відповідно, об'єктивних підстав для не включення інноваційних підприємств до переліку тих, що підпадають під реформування немає.

Подібного роду ситуація стосується підприємства з іноземними інвестиціями. Згідно із ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» підприємством з іноземними інвестиціями є підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше 10 відсотків. Підприємство набирає статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс [4]. Розділ 5 цього Закону визначає особливості регулювання таких підприємств. Безумовно, що можна посилатися на ст. 16 Закону, за якою на території України

підприємства з іноземними інвестиціями створюються і діють у формах, передбачених законодавством України, і стверджувати, що тут питання відсутні, позаяк відбувається відсилка до організаційно-правових форм, установлених законодавством (а ГК України уже ж скасовано, відповідно маємо систему організаційно-правових форми юридичних осіб, установлених в ЦК України) [4]. Однак, аналіз наступної ж статті 17 дозволяє стверджувати, що законодавець відсилає нас до організаційно-правових форм підприємств, а не юридичних осіб. Наступна ж стаття 18, визначаючи питання митного оподаткування робить прив'язку до наявності в такої юридичної особи саме статусу підприємства з іноземними інвестиціями. Очевидним є висновок, що зняття з такої юридичної особи статусу підприємства з іноземними інвестиціями буде мати негативні наслідки для неї. Усунення ж їх знаходиться у площині системних змін у Закон України «Про режим іноземного інвестування».

Ще одним із питань, що потребують особливої уваги законодавців та науковців у процесі масштабних змін у сфері юридичних осіб, є вирішення подальшої долі тих із них, для яких складно «підібрати» оптимальну форму організаційно-правових форм підприємницьких товариств, виключний перелік яких установлено в ЦК України. У даному випадку одіозними при вирішенні окреслених проблем є фермерські господарства, які, згідно із Законом України «Про фермерське господарство» можуть функціонувати також із статусом юридичної особи. На перший погляді, проблем не виникає, так як фермерське є за своєю природою товариством, побудованим на відносинах участі. Таке товариство є підприємницьким, так як розподіляє отриманий прибуток між своїми членами [5, с. 33].

Саме враховуючи наведені вище аргументи, у судовій практиці почали застосовувати до фермерського господарства положення щодо товариства з обмеженою відповідальністю. Наприклад, відповідно до Постанови Великої палати Верховного Суду «наявність статутного (складеного) капіталу у фермерського господарства, яке може діяти, зокрема, на основі приватної власності кількох громадян, не є достатньою підставою для ототожнення його з товариством з обмеженою відповідальністю. Але оскільки фермерське господарство створюється за рахунок об`єднання майна громадян та їх підприємницької діяльності з метою одержання прибутку, є підстави для застосування до правовідносин стосовно членства у фермерському господарстві приписів чинного законодавства, що регулюють участь у товаристві з обмеженою відповідальністю, зокрема приписів стосовно виходу зі складу його членів» [6]. Вбачається, що судова практика, виходячи із наявності у фермерських господарствах статутного капіталу і характеру створення їх шляхом об'єднання майна, виходить із, де факто, спорідненості об'єктів права власності учасників товариства з обмеженою відповідальністю та членів фермерського господарства – частки у статутному капіталі. Дійсно, критерій такий видається достатньо об'єктивним на перший погляд. Однак, специфіка фермерських господарств не у всіх випадках регулювання їх статусу чи статусу їх членів дозволяє однозначно застосовувати положення товариств з обмеженою відповідальністю. І підґрунтя такого твердження знаходиться у належності фермерських господарств до об'єднань осіб. Товариства ж з обмеженою відповідальністю належать до класичних об'єднань осіб в силу того, що розмір вкладу учасника (засновника) визначає обсяг належних йому корпоративних прав – розмір прибутку, який буде отримувати особа і розмір голосів, якими вона буде впливати на рішення загальних зборів. Чим більша частка – тим більший обсяг впливу і майнової вигоди. Участь ж в товариствах з обмеженою відповідальністю не вимагає особистого залучення до діяльності товариства, обмежуючи, по факту, участю у загальних зборах один чи два рази на рік. Так, для товариств з обмеженою відповідальністю притаманні окремі, так звані «особові» характеристики, пов'язані із можливістю виходу шляхом відповідного розрахунку з учасником, а також виключенням учасника із товариства, однак ця особистісний елемент мінімальний. Окремі ж положення у сфері регулювання товариства з обмеженою відповідальністю взагалі є іманентно непритаманними для фермерських господарств, як-от: номінальна вартість частки; інститут дивідендів; можливість відчуження частки з дотриманням права переважної купівлі третій особі.

В фермерських ж господарствах особистісний елемент є яскраво виражений і проявляється у; спеціальному суб'єктному складі засновника і членів, пов'язаних сімейними відносинами – подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі; розмір вкладу тут не відіграє такого персоніфікованого значення як у товариствах з обмеженою відповідальністю, і це логічно, враховуючи належність до членів дітей 14-річного віку; розмір вкладу не є тим визначальним фактором, який впливає на обсяг прав члена фермерського господарства, зокрема, на розмір частини прибутку, на яку він має право ні на обсяг його голосів під час прийняття рішень щодо діяльності господарства. Законом «Про фермерське господарство» установлюється положення про те, що усі ці питання вирішуються договором між членами фермерського господарства. Однак, спільна особиста участь їх у діяльності господарства визначає спільну участь у прийнятті рішень, за якої кожен член господарства, традиційно, має один голос. Як бачимо, фермерське господарство є формою підприємницької діяльності, але особливою формою, із яскраво вираженим особистісним елементом.

Викладені вище фактори побудовані на одній базовій особливості фермерського господарства: відносини участі виникають між членами сім'ї та родичами, які є перманентно пов'язаними між собою. Цілком очевидно, що така ситуація не дозволить працювати повноцінно у такій юридичній особі тим механізмам корпоративного управління, які характерні для класичним підприємницьких товариств, як-от товариств з обмеженою відповідальністю.

У пошуках оптимальної для фермерського господарства організаційно-правової форми підприємницького товариства, звертаємо увагу на кооператив, зокрема сільськогосподарський кооператив. Для кооперативів, як і для фермерських господарств характерними є яскраво виражені особистісні характеристики. Ідеться, зокрема, про так звану демократичність кооперативів, в яких вплив на прийняття рішень не залежить від розміру їх вкладу, так як кожен член має один голос. Відсутність впливу розміру вкладу на обсяг управлінських корпоративних прав характерна і для фермерських господарств, в яких члени пов'язані між собою сімейними відносинами, а відтак – члени господарства та розміри їх вкладів не сприймаються так прагматично, як у класичних об'єднаннях капіталів, на кшталт товариств з обмеженою відповідальністю. Окрім особливостей управління, іще однією якістю кооперативів, як таких, які є привабливими для застосування до фермерських господарств, є особиста участь членів кооперативу у його діяльності, що іманентно характерне також і для членства у фермерському господарстві. Саме ці дві характеристики кооперативів як «особистісних» об'єднань у поєднанні із обмеженою відповідальністю в межах паю за зобов'язаннями кооперативу визначають іманентну спорідненість кооперативів і фермерських господарств і привабливість форми кооперативу для поширення положень про нього на фермерські господарства [7, с. 74].

Однак, зазначаючи про таку можливість, варто враховувати декілька застережень. По-перше, кооперативи мають все ж таки окремі правові характеристики, які будуть важкозастосовувані до фермерських господарств в силу специфіки суб'єктного складу останніх (детальніше про це зазначим нижче). По-друге, починаючи із 2020 року у зв'язку із прийняттям Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» правове регулювання кооперативів ґрунтовно ускладнилось, відповідно, виникли додаткові проблеми застосування положень про них до фермерських господарств. Зазначений вище Закон, врегульовуючи статус сільськогосподарських кооперативів, встановив абсолютно відмінні від традиційних для кооперативів характеристик, про які зазначалось уже вище [8, с. 64].

Очевидно, що «вписати» фермерське господарство у встановлений в ЦК України вичерпний перелік організаційно-правових форм підприємницьких товариств без суттєвої деформації його статусу складно. А в контексті процесів «упорядкування» системи юридичних осіб приватного права у вітчизняному законодавстві, дане питання потребує вирішення.

Намагаючись віднайти максимально вірне вирішення окресленої проблематики, варто звернутися до досвіду європейських держав. Тут варто зазначити, що Європейський Союз,

формуючи рівень наднаціонального законодавства, не ставить перед собою завдання уніфікувати всі форми юридичних осіб, залишаючи цю сферу на розсуд окремих держав-членів ЄС. Такий підхід вбачається як цілком обґрунтований, так як кожна держава має свої національні особливості та специфіку формування національного законодавства.

Безумовно, що кодифіковані акти європейських держав побудовані на простій системі організаційно-правових форм юридичних осіб, зводячи їх до товариств (союзів), установ. Попри це, як свідчить останнє десятиліття, європейські держави реалізують політику адаптації та гнучкості законодавства відповідно до реалій сучасних потреб суспільства. Яскравим прикладом реалізації саме такої законодавчої політики є Польща, яка, зафіксувавши масштабізацію ринку інновацій, оперативно створила спеціалізовану для таких потреб форму юридичної особи – спрощене акціонерне товариство (Prosta Spółka Akcyjna (P.S.A.), прийнявши щодо нього спеціальний нормативний акт [9].

У аналогічному руслі реалізується і законодавча стратегія Австрії, яка також побудована на врахуванні сучасних реалій розвитку ринку і адаптації до нього системи юридичних осіб. Зокрема, як зазначає О.Р. Ковалишин, у законодавстві Австрії сформувалося так зване гнучке товариство капіталів (flexco), виникнення якого зумовлене прагненням держави щодо сприяння розвитку ІТ-сфери та залучення додаткових інвестицій. Ученим наголошується, що гнучке товариство капіталів є симбіозом товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерного товариства. Основні відмінності FlexCo полягають в сфері корпоративного управління, обігу часток. Гнучке товариство капіталів спрямоване на задоволення вимог до реформування найпопулярнішої корпоративної форми Австрії, GmbH, яку часто критикували серед стартапів за її надмірну жорсткість і формальні вимоги. FlexCo є корпоративною формою, яка поєднує в собі елементи двох видів товариств капіталу: товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерного товариства, пропонуючи при цьому унікальні функції та більшу гнучкість для підприємців, а також більш зручну для засновників корпоративну структуру [10, с.122]. Як бачимо, у сучасних державах має місце до процесів так званої «гібридизації» юридичних осіб в силу нагальної потреби адаптації їх під потреби ринку. Відтак, установлення на рівні кодифікованих актів базових організаційно-правових юридичних осіб поєднується із можливістю створення на рівні окремих законодавчих актів спеціальних форм товариств із корпоративним устроєм. Вказане відображає сучасний тренд розвитку правового регулювання юридичних осіб у світі.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Реалізовувані у вітчизняних реаліях рекодифікаційні процеси увімкнули в дію масштабні процеси законодавчих змін, які є особливо складними у сфері юридичних осіб приватного права. Очевидно, що оновлення ЦК України, скасування ГК України вимагає тотального моніторингу та «чистки» вітчизняного чинного законодавства, перенасиченого спеціальними нормативними актами та підзаконними нормативними актами. Забезпечення системності змін доречно проводити у таких напрямах:

1) включення у сферу змін згідно із системою юридичних осіб, установлених в ЦК України усіх спеціальних видів підприємств, що передбачені окремими спеціальними нормативними актами. Вказана потреба зумовлена наявністю у нормах спеціального законодавства окремих видів підприємств, щодо яких не є зрозумілими підходи щодо подальшої їх трансформації, так як під перелік підприємств у Законі України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об’єднань юридичних осіб» вони не підпадають;

2) вирішення питання щодо тих форм юридичних осіб, які не вписуються в систему підприємницьких товариств без кардинальної зміни їх правових характеристик. Класичним прикладом такої ситуації є фермерські господарства із статусом юридичної особи;

3) врахування існуючих новітніх тенденцій у законодавстві європейських держав, які зорієнтовані на можливість адаптації окремих організаційно-правових форм юридичних осіб під сучасні потреби ринку та політики держави. Відповідно, у європейських державах мають

місце тренди створення спеціальних форм товариств, покликані обслуговувати певний сегмент ринку (наприклад, сегмент, пов'язаний із інноваційними технологіями).

Варто зазначити, що підняті у статті питання відзначаються максимальною перспективністю щодо подальших досліджень, позаяк тектонічні процеси євроінтеграції та глобалізації, які активно реалізовуються у світовому масштабі визначають, відповідно, активне реформування підходів щодо правового регулювання юридичних осіб приватного права, які оперативні реагують на зміни у світовій економіці та праві.

.

Посилання:

1. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 9 січня 2025 року № 4196-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text.

2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text.

3. Митний кодекс України: 13 березня 2012 року № 4495-VI (з усіма наступними змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text

4. Про режим іноземного інвестування: 19 березня 1996 року № 93/96-ВР (з усіма наступними змінами і доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text

5. Зеліско Алла. Правовий режим майна фермерських господарств як ефективної форми сільськогосподарської діяльності у сучасних кризових умовах. Економіка та право. 2024. Том 74. №3 (2024). С. 28-39. URL: https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economiclaw/article/view/10995/10147.

6. Постанова Великої палати Верховного Суду від 21.01.2020, 908/2606/18, Велика палата Верховного Суду. URL: https://lpd.court.gov.ua/adjudication/1352.

7. Зеліско А. В. Фермерські господарства та сільськогосподарські кооперативи. Фермерські господарства як учасники цивільних та земельних правовідносин: за матеріалами судової практики: монографія. / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2022. С. 69-83.

8. Зеліско А. В. Фермерські господарства та кооперативи: тенденції до уніфікації системи організаційно-правових форм юридичних. Реалізація та захист цивільних прав в умовах воєнного стану. Матвєєвські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 14 жовт. 2022 р. / В. В. Цюра, В. О. Бажанов, Б. С. Щербина, Д. В. Кравчук та ін.; відп. ред. В. В. Цюра. К.:2022. С. 63-66.

9. Геннадій Андрощук. Закон для стартапів: Сейм Польщі вводить просте акціонерне товариство. Юридична газета. Всеукраїнське професійне юридичне видання. 22 липня 2019 року. URL: https://yur-gazeta.com/golovna/zakon-dlya-startapiv-seym-polshchi-vvodit-proste-akcionerne-tovaristvo.html

10. Ковалишин О. Р. Гнучке товариство капіталів (flexco) в корпоративному праві Австрії. Юридичний науковий електронний журнал. № 5/2024. С. 121-124..

Статтю було подано	31.03.2026	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	11.05.2026	The article has been revised
Статтю було прийнято	14.05.2026	The article was accepted